

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací materiál vytvořený v projektu OP VK

Název školy:	Gymnázium, Zábřeh, náměstí Osvobození 20
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0211
Název projektu:	Zlepšení podmínek pro výuku na gymnáziu
Číslo a název klíčové aktivity:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Anotace

Název tematické oblasti:	Český jazyk a literatura pro nižší gymnázium
Název učebního materiálu:	Charakteristika – jazykové prostředky
Číslo učebního materiálu:	VY_32_INOVACE_CJ0106
Vyučovací předmět:	Český jazyk a literatura
Ročník:	2. a 3. ročník osmiletého gymnázia
Autor:	Mgr. Karla Paclíková
Datum vytvoření:	1. 4. 2014
Datum ověření ve výuce:	2. 4. 2014
Druh učebního materiálu:	pracovní list
Očekávaný výstup:	Žák si uvědomuje, že repertoár lexikálních prostředků, jimiž lze v češtině vyjádřit psychické a povahové vlastnosti i vnější stránku živých bytostí, je široký a pestrý. Možné a účinné je využít také frazeologismy (rčení a pořekadla) a přirovnání, eufemismy.

Metodické poznámky:

Pracovní list je možné využít jako zadání pro práci ve dvojicích nebo pro skupinovou práci (varianty a, b, c zadání jednotlivých úkolů). Vypracování úkolů je vhodné časově limitovat, žáci si vlastní řešení poznamenávají do pracovního listu. Poté úkoly procházíme společně, jednotlivá řešení srovnáváme, případné alternativy řešení i řešení jiných dvojic /skupin si děti také zapíší. Pro tuto fázi práce je vhodné připravit také speciální slovník frazeologismů a synonym.

Charakteristika - jazykové prostředky

1. Vysvětlete:

a) být trnem v oku

byl jako za groš kudla

neví, kde ho bota tlačí

b) komu se nelení, tomu se zelení

chytat lelky

má černé myšlenky

c) mít něco za lubem

chodí okolo horké kaše

nechat na holičkách

2. Rozdělte rčení podle významu, tj. přiřadte význam „hloupý“ (h), „chytrý“ (ch):

a) nebuť labuť

je z Teletína

má za ušima

neumí do deseti napočítat

b) neví, kde má koza ocas

má pod čepicí

jedl vtipnou kaši

má všech pět pohromadě

c) ani hubu abecedou nepropláchl

není dnešní

nebyl doma, když pámbu rozdával rozum

nejedl vtipnou kaši

3. Vyjádřete pomocí rčení, pořekadel:

a) je mluvka

nemá smysl mu něco říkat

jen se přizpůsobuje

b) je štedrý

ničeho se nebojí

je odvážný

c) je lakomý

jsou oba stejní

je nešikovný (neobratný)

4. Přirovnejte:

a) hladový jako

zpívá jako

vyplašený jako

štíhlý jako

opakuje po druhém jako

b) věrný jako

rychlý jako

pracovitý jako

falešný jako

vysoký jako

c) hubený jako

čilý jako

pomalý jako

vše napodobuje jako

kulatý jako

5. Vysvětlete přirovnání:

a) podíval se na mě zločinecky

b) počínala si jako tetka
na jarmarku

c) podívala se šelmovsky
a mrkla na něj

6. Uveďte k výrazu slovo stejného významu:

a) statečný
nebojácný

b) upřímný
dovedný

c) surový
nedokonalý

7. Uveďte opačné vlastnosti:

váhavý
společenský

puntičkářský
čestný

obětavý
zdvořilý

8. Vyjádřete zjemňujícím způsobem:

kamarád je líný

jeho žena je tlustá

nový účes ti nesluší

Charakteristika - jazykové prostředky, pro učitele

1. Vysvětlete:

a) být trnem v oku
= vadit někomu
byl jako za groš kudla
= drobný, malý, slabý
neví, kde ho bota tlačí
= neví, v čem je problém

b) komu se nelení, tomu se zelení
= pracovitému člověku se dobře vede
chytat lelky
= lenošit, nic nedělat
má černé myšlenky
= vidí věci špatně, je pesimista

c) mít něco za lubem
= chystat se něco udělat
chodí okolo horké kaše
= vyhýbá se přímému jednání
nechat na holičkách
= nechat bez pomoci

2. Rozdělte rčení podle významu, tj. přiřaďte význam „hloupý“ (h), „chytrý“ (ch):

a) nebuť labuť h
je z Teletína h
má za ušima ch
neumí do deseti napočítat h

b) neví, kde má koza ocas h
má pod čepicí ch
jedl vtipnou kaši ch
má všech pět pohromadě ch

c) ani hubu abecedou nepropláchl h
není dnešní ch
nebyl doma, když pámbu rozdával rozum h
nejedl vtipnou kaši h

3. Vyjádřete pomocí rčení, pořekadel:

a) je mluvka – co neví, nepoví;
neudrží jazyk za zuby
nemá smysl mu něco říkat
– jako bys hrách na stěnu házel
jen se přizpůsobuje
– je kam vítr, tam pláště

b) je štědrý – dal by první, poslední;
rozdal by se
ničeho se nebojí
– má pro strach uděláno;
má statečné srdce
je odvážný
– má pro strach uděláno;
má statečné srdce

c) je lakomý – pro korunu by si
nechal kleno vrtat
jsou oba stejní
– jsou z jednoho těsta
je nešikovný (neobratný)
– upadne přes stéblo trávy

4. Přirovnejte:

a) hladový jako vlk
zpívá jako slavík
vyplašený jako zajíc
štíhlý jako proutek
opakuje po druhém jako papoušek

b) věrný jako pes
rychlý jako šíp
pracovitý jako včelka
falešný jako kočka
vysoký jako věž

c) hubený jako lunt
čilý jako rybička
pomalý jako šnek
vše napodobuje jako opice
kulatý jako míč, soudek

5. Vysvětlete přirovnání:

a) podíval se na mě zločinecky
- zlým pohledem

b) počínala si jako tetka
na jarmarku – pořád mluvila

c) podívala se šelmovskými
a mrkla na něj
– chytře, lstivě

6. Uveďte k výrazu slovo stejného významu:

a) statečný – odvážný, nebojácný,
chrabrý
nebojácný – statečný, odvážný,
chrabrý

b) upřímný – otevřený
dovedný – šikovný, zručný

c) surový – hrubý, necitlivý,
neomalený
nedokonalý – nepřesný,
neúplný, nedostatečný,

7. Uveďte opačné vlastnosti:

váhavý – rozhodný
společenský – samotářský

puntičkářský – ledabylý
čestný – křivý

obětavý – sobecký
zdvořilý – nevychovaný

8. Vyjádřete zjemňujícím způsobem:

kamarád je líný
– do práce se zrovna nehrne

jeho žena je tlustá
– je plnější postavy

nový účes ti nesluší
– už jsi měla lepší účes